

Individueel klachtrecht Straatsburg blijft overeind

Nederlandse advocaten komen vaak met 'luke' klachten

Lex van Almelo, journalist

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kreunt onder de 40.000 klachten die jaarlijks binnenkomen. In mei moet het Comité van Ministers het eens worden over voorstellen om de werklust te beperken. Om het individueel klachtrecht voor 800 miljoen burgers te behouden, moeten kennelijk niet-ontvankelijke klachten en 'kloon-zaken' anders worden afgedaan. Over de manier waarop verschillen de meningen nog.

Voor 2005 verwacht president Luzius Wildhaber van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens 46.000 klachten. In 2003 was dat aantal nog 38.000. 'Daarvan vallen 12.000 klachten af omdat veel indieners niet meer reageren op het verzoek een formulier in te vullen,' zegt Willy Thomassen, de Nederlandse rechter in het Europese Hof. Van de 26.000 klachten die overblijven zijn 20.000 kennelijk niet-ontvankelijk. Daarmee reesteren 6000 zaken die om een oordeel vragen. Thomassen: 'Daarvan zijn 4000 zaken wat wij kloon-zaken of *repetitive cases* noemen: klachten die lijken op zaken waarover het hof al eerder een oordeel heeft geveld. Zo blijven er dus 2000 zaken over die ten gronde behandeld moeten worden.' In 2003 deed het hof 844 uitspraken. Dat lijkt weinig, maar is volgens Wildhaber meer dan het hof in de tien jaar daarvoor heeft behandeld (*NJCM Bulletin*, maart 2004, p. 168). Al met al staan er volgens de president nog 15.000 zaken op de rol.

TIENMINUTEN-ZITTINGEN

Volgens Willy Thomassen zitten de grootste knelpunten bij het wegwerken van de 20.000 kennelijk niet-ontvankelijke klachten en de behandeling van de 4000 kloon-zaken. Het filteren van de wel en niet-ontvankelijke klachten levert de juristen van de griffie weinig problemen op. Het lastige is dat er drie rechters bij elkaar moeten komen om deze hamerstukken te ondertekenen. Iedere rechter is voor de zitting al met een schuin oog over veertig uitgefilterde dossiers gegleden. Op een zitting, die hooguit tien minuten duurt, werken zij 120 zaken weg. Deze procedure kan volgens Thomassen niet efficiënter. 'Het probleem is

Het EHRM by night

alleen dat het om enorme aantallen gaat die allemaal door de handen van griffiejuristen moeten. Samen met de behandeling van de kloon-zaken kost dit de juristen en rechters van het hof zo veel tijd dat de behandeling van de 2000 zaken die alle aandacht verdienen daaronder lijdt.' De rechters van het Hof hebben daarom grote behoefte aan een aparte instantie die hun het lopendebandwerk uit handen neemt.

VERLOFSTELSEL

Tot 1998 boog de Commissie voor de Rechten van de Mens zich over de selectie van klachten en de behandeling van eenvoudige zaken. Als de Commissie een klacht gegrond vond, stuurde zij die door naar het Hof, dat de zaak behandelde met zeven of zeventien rechters. Sinds de afschaffing van deze commissie en de toetreding van een groot aantal nieuwe lidstaten komt het hof om in de klachten. Om de toenemende klachtenstroom in te dammen wilde Luzius Wildhaber aanvankelijk een verlofstelsel introduceren, zoals het Supreme Court in de Verenigde Staten dat kent. In zo'n

stelsel pikt het hof de zaken eruit die het juridisch interessant vindt. Dat zou voor 800 miljoen burgers uit de 45 staten die zijn aangesloten bij de Raad van Europa het einde betekenen van de mogelijkheid zich te beklagen over schendingen van de mensenrechten. 'Het individuele klachtrecht is het bestaansrecht van het Europese Hof. En zonder het individuele klachtrecht heb je niets aan de waarborgen voor een eerlijk proces,' zegt hoogleraar en advocaat Taru Spronken.

'Het individuele klachtrecht is het kroonjuweel van het Europees Verdrag,' zegt advocaat/hoogleraar Peter Baauw, die chairman is van het Criminal Committee van de CCBE en namens de Nederlandse en Europese balie meedenkt over de reorganisatie bij het Europese Hof.

VEERTIENDE PROTOCOL

Het is de bedoeling dat het Comité van Ministers op de bijeenkomst van 12 en 13 mei aanstaande het nieuwe veertiende Protocol ondertekent. De voorstellen hiervoor worden geconcipeerd door de stuurgroep (CDDH), waarin allerlei belangheb-

Arbeidsrechtelijk Lexicon 2004

benden en non-gouvernementele organisaties zijn vertegenwoordigd. In maart waren Hofpresident Wildhaber en de Stuurgroep het erover eens dat het klachtrecht behouden moet blijven. Maar over de aanpak van het lopendebandwerk lopen de meningen uiteen. Binnen het Hof vinden de meeste rechters dat er een apart orgaan moet komen voor het lopendebandwerk. Hoe, zou nader moeten worden onderzocht. Een van de ideeën is regionale filtering met behulp van rechters en juristen uit de regio onder supervisie van een Straatsburgse rechter.

Willy Thomassen, die anderhalf jaar geleden al pleitte voor de invoering van regionale hoven (*NJCM Bulletin*, januari 2003, p. 11-18): 'Je moet dan denken aan een rouleersysteem, waarbij rechters uit Straatsburg drie weken per halfjaar zitting houden in een bestaand gerechtshof en gebruikmaken van de faciliteiten, het personeel en de griffie die daar reeds aanwezig zijn. Op die manier komt de Europese rechtspraak dichterbij de mensen en lidstaten te staan. Maar er hoeft niet in elk land een hof te komen.'

Daarentegen stelt het CDDH voor het filteren in handen te geven van enkelvoudige kamers, die worden ondersteund door rapporteurs die deel uitmaken van de griffie. Bovendien wil het CDDH een nieuw ontvankelijkheids criterium invoeren en klachten voortaan ook niet-ontvankelijk verklaren 'if the applicant has not suffered a significant disadvantage, unless respect for human rights as defined in the Convention and the protocols thereto requires an examination of the application on the merits'. Maar een minderheid van de rechters van het Hof vindt dat zij weinig opschieten met de extra eis van substantieel nadeel. Willy Thomassen: 'Aangezien wij geen probleem hebben met het filteren van zaken lost dit niet veel op.'

ADVOCAAT ALS FILTER

Hoofdadvoocaat-generaal Egbert Myjer, die met NVvR-voorzitter Wil Tonkens-Gerkema en hoogleraar Cees Flinterman kandidaat is om Willy Thomassen op te volgen, voldoen de ontvankelijkheids criteria echter niet en moet het hof kleine zaken zonder schade niet meer behandelen. Myjer denkt bijvoorbeeld aan de klacht van Douyeb tegen de Nederlandse staat wegens 'een aperte schrijffout in het dossier'. Maar de klachten van Kobus Lorse en Johan Verhoek over de inzet van kroongetuigen zijn volgens Myjer nog wel de moeite van een behandeling waard. Daarbij moet hem wel van het hart dat de bekende Nederlandse criminelen het Europees Hof gebruiken 'als vierde instantie'. 'Het is bijna een automatisme geworden om naar Straatsburg te gaan, en dat moet je wel tegengaan.' Daarvoor moet niet alleen het Europees Hof in Straatsburg scherper gaan selecteren, maar zullen ook de lidstaten zelf moeten zorgen voor adequate rechtsbescherming op nationaal niveau. Bovendien zouden advocaten zichzelf moeten beperken. Myjer: 'Dat zullen zij niet gauw doen, want zij willen natuurlijk alles uit de kast halen voor hun cliënt.' Taru Spronken vindt dat je 'de flutzaken moet voorkomen door goede rechtsbijstand in het land zelf voor diegenen die een klacht willen indienen'. Als advocaat, die alleen Straatsburgse zaken doet, voert zij met 80% van haar cliënten 'slecht-nieuwsgesprekken' om uit te leggen dat het geen zin heeft om naar het Europees Hof te gaan.

Om de populariteit van mijn schriften te stutten heb ik opleidingspunten aangevraagd voor deze column – 0,775 punt, toe te kennen op vertoon van een schriftelijke verklaring het stuk gelezen te hebben, voorzien van de tweede handtekening vereist voor de overboeking van derdengelden door de betreffende collega. Het verzoek is geweigerd, maar beroep daartegen loopt nog.

- Toppositie** Hoge positie in ambtenarij of bedrijfsleven waaruit men verwijderd kan worden maar niet zonder dat rechtsbescherming in het geding komt.
- Topsalaris** (1) Salaris genoten door personen die de arbeidsrechtadvocaat graag als klant heeft. (2) Salaris dat de arbeidsrechtadvocaat met angst en afgrijzen vervult indien genoten door de wederpartij die de laan uit moet (zie in beide gevallen 'toppositie').
- Toppen** Veel aspecten van de ontslagpraktijk kenmerkende term, met zekerheid niet van toepassing op de gevallen waarin aanspraak op toevoeging bestaat of – nog dramatischer – na aanvang der werkzaamheden blijkt te bestaan.
- Tobben** Hoort in het rijtje niet thuis (Prijsvraag: waarom? Antwoord naar redactie *Advocatenblad*; beloning goede antwoord 0,224 opleidingspunt extra, indien beroep [zie inleiding] slaagt).
- Top of flop** Onvoorspelbaarheid rond ontbindingsprocedures, goeddeels veroorzaakt doordat neurologische processen in de bovenkamer van de zittende kantonrechter dikwijls rang nemen boven de strikte wettelijke der naar dezelfde genoemde berekeningsformule.
- Topaas** Geslepen dan wel ruw argument waarop onervaren arbeidsrechtadvocaat gretig in gaat, om te laat het haakje te ontdekken waaraan hij het verderf in wordt gesleurd.
- Top!** Kreet aan de telefoon waarmee een beëindiging arbeidsovereenkomst wordt geregeld tussen twee advocaten, die erg tevreden zijn over hun samenwerking om naderhand te ontdekken dat een paar dingen toch niet helemaal duidelijk zijn of zelfs vergeten (geanonimiseerd voorbeeld op aanvraag te verkrijgen bij mij en een collega in een grote stad in het westen van dit land die ik niet bij naam wil noemen).
- Topper** (1) Zie 'toppen'; (zelfstandig) naamwoordelijke variant van genoemde term; (2) Persoon in toppositie (zie aldaar) met een topsalaris (zie aldaar) die niet doorheeft dat zijn zaak juridisch niets voorstelt en dus een vracht geld afhandig gemaakt kan worden (zie om je heen). (3) Private of ambtelijke maar bij voorkeur semi-publieke instelling die 'recht gedaan wil zien'.
- Topadvocaat** Meestal mannelijke collega, wiens voornaam soms met een 'O' en wiens achternaam soms met een 'H' begint, soms succesvol en soms ook helemaal niet, in zaken van geheel andere allure en die terzake een onbenullig ontslagzaakje een interview afgeeft aan SBS en toepassing geeft aan 'de oude truc van een cameraploeg meenemen'*.
- Topvergoeding** Vergoeding ex art. 7:685 BW, die de weg opent naar een toplocatie (zie infra).
- Topdeclaratie** Resultante van voorgaande fenomenen, behalve 'topadvocaat', want zelfs die kan niet veel geld verdienen aan een onbenullig zaakje (zie ook de uitzondering bij 'toppen').
- Toplocatie** (1) Plaats waar de arbeidsrechtadvocaat, eenmaal topadvocaat geworden (zie aldaar) zijn bureel kan vestigen dankzij de topdeclaraties (zie aldaar). (2) Mooi gelegen oord in zuidelijke streken waar uit toppositie (zie aldaar) verwijderde belanghebbende dankzij de topvergoeding een leuk optrekje kan kopen en van het leven gaat genieten, terwijl en mede omdat zijn collega's die wel hun best doen door moeten werken (zie 'aquarelleren' en 'bridgen' in een nog te publiceren *Lexicon Postactiviteit*). (3) Locatie A van rechtbank X sector kanton voor de werkgever en locatie B van rechtbank Y sector kanton voor de werknemer.**

* *NRC Handelsblad* 'Het Geding', datum onbekend. Indien citaat onjuist: verzoek aan betrokken advocaat wiens voornaam... et cetera, om *NRC Handelsblad* en niet dit blad in rechte te betrekken.

** Info tegen betaling te verkrijgen bij de auteur.

‘Het is een stokpaardje van Egbert,’ zegt Peter Baauw, die ook zaken filterde toen hij nog procedures voerde in Straatsburg. ‘Bij mij was 95% van zaken niet geschikt voor Straatsburg. Het advies was *nee, tenzij*.’

Er worden jaarlijks ongeveer 750 klachten tegen de Nederlandse staat ingediend; daarmee zorgt Nederland voor 2% van de klachten in Straatsburg. Volgens Baauw staat Nederland bovenaan voor wat betreft het aantal klachten dat wordt ingediend door advocaten. Vergeleken bij schendingen in West-Europa en Turkije gaat het bij Nederlandse klachten nogal eens om luxezaken,

vindt Baauw. Om het individuele klachtrecht overeind te houden is Myjers appèl aan de advocatuur dus niet helemaal zonder grond.

RECHTSBESCHERMING EN INTERNATIONALE RECHTSHULP

Hoezeer de zegeningen van het individuele klachtrecht ook moeten worden bezongen, voor klachten over internationale rechtshulp in strafzaken heb je volgens Baauw weinig aan het Europese Hof: ‘In 1999 hebben de Europese ministers van Justitie in Tampere afgesproken elkaars rechtsstelsels wederzijds te erkennen en niet lan-

ger te streven naar uniformering van het strafprocesrecht. Bij het Europese Aanhoudingsbevel en andere vormen van internationale rechtshulp gelden de spelregels van de verzoekende lidstaat. De rechtsbescherming is daardoor een grote hutsplot geworden. In strafrechtelijke vooronderzoeken heeft het geen zin om bij het Europese Hof te klagen over schendingen van het recht op een eerlijk proces. Want voordat je een uitspraak hebt, ben je zes à zeven jaar verder. Het Europese Hof is dus hoogstens nog effectief bij structurele misstanden.’

Fundamentele herbezinning burgerlijk procesrecht

Bezint eer ge begint

Door J. Ekelmans, advocaat, Den Haag

Begin maart werd het advies gepubliceerd van de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad over het interim-rapport. Het stuk is te lezen op www.rechtspraak.nl/hogeraad. Hier een korte bespreking van het advies.

Lezing is aanbevolen voor wie het procesrecht is toegegen. Arresten en conclusies gaan doorgaans immers slechts over een beperkte problematiek. In dit stuk geven president en procureur-generaal in een breder kader inzicht in hun visie op het burgerlijk proces. Zij richten hun aandacht op drie onderwerpen. Dat alles in plezierig proza, concrete bewoordingen en slechts zestien pagina's lang, dit voor wie werd afgeschrikt door de ruim 300 pagina's van het interim-rapport.

Het eerste onderwerp is de verhouding tussen de rechter en partijen. President en procureur-generaal menen dat hetgeen in het rapport wordt bepleit in de kern reeds geldend recht is. Zij verwijzen daarbij onder meer naar de waarheidsplicht, de substantiëringsplicht en de inrichting van de comparitie na antwoord. Hen valt op dat in het rapport nauwelijks op de hercodificatie per 1 januari 2002 wordt ingegaan. Zij nemen afstand van het rapport, voorzover een verdere verschuiving wordt bepleit van de macht naar de rechter. Zij voelen niet voor de gedachte dat de rechter vaker dan thans gebruik zou moeten maken van de bevoegdheid om een partij te verhinderen zijn

standpunt inhoudelijk verder uit een te zetten en vragen zich af of het bij inefficiënt procederen onder omstandigheden niet meer voor de hand ligt om een procespartij meer met de werkelijke proceskosten te belasten. Tegelijkertijd zijn zij beducht voor onevenredige belasting van de procedure door debatten over het treffen van sancties op onvoldoende voortvarend procederen en spreekt het zonder motivering verwerpen van stellingen of verweren hen niet aan.

Het tweede onderwerp is het hoger beroep. President en procureur-generaal menen dat van hoger beroep niet in (te) ruime mate gebruik wordt gemaakt, en dat aan een ingrijpende wijziging van het hoger beroep niet veel behoefte lijkt te bestaan. De kwalificatie van hoger beroep als een voortgezette instantie, zegt naar hun oordeel nog niets over de vraag of er ruimte moet zijn om nieuwe stellingen of verweren te voeren. Volgens hen valt er veel te zeggen voor het standpunt dat de rechter thans al voldoende middelen heeft om te voorkomen dat hoger beroep op oneigenlijke wijze wordt gebruikt. Beducht zijn zij – ook hier – voor tijdrovende processuele debatten en beslissingen, indien meer dan thans beoordeeld zou moeten worden, wanneer een stelling of verweer al dan niet is toegelaten.

Het derde onderwerp is cassatie. De adviseurs menen dat de cassatieprocedure voor civiele zaken niet ingrijpend hoeft te worden gewijzigd en dat dit kennelijk in het rapport ook niet wordt bepleit. Zij waarderen de terughoudendheid die in het rapport wordt betracht, voorzover deze is

geïnspireerd door de gedachte dat het ten aanzien van de principiële keuzen die in de toekomst wellicht moeten worden gemaakt, op de weg van de Hoge Raad ligt daarin het initiatief te nemen. Op dit moment zien zij daarvoor nog onvoldoende aanleiding.

Op alle drie de onderwerpen wordt meer in detail ingegaan dan hier kan worden vermeld. Wie zich de moeite getroost om het volledige advies tot zich te nemen, zal ook kennis nemen van de tol die de strakke budgettering van de rechterlijke macht naar het oordeel van president en procureur-generaal eist. Zij geven aan de indruk te hebben gekregen dat de gevolgen van de herziening per 1 januari 2002 voor de doorlooptijden bepaald positief zijn. Tegelijkertijd merken zij op dat het rapport niet steeds oog lijkt te hebben voor de omstandigheid dat in eerste aanleg unus-rechtspraak regel is geworden, rechtbanken door de jaren heen een groot verloop kennen en daardoor juist hun meest ervaren rechters kwijtraken, waardoor de eerste aanleg niet geheel kan voldoen aan het ideaalbeeld dat zij bestaat uit goed geoutilleerde professionals van het hoogste niveau met een brede ervaring. President en procureur-generaal menen om redenen van principiële en praktische aard dat verdere ontwikkeling van het huidige stelsel wellicht veel eerder moet worden gezocht in de richting van kleine stappen die strekken tot verdere verfijning van het systeem.

Herbezinning kan – kortom – ook leiden tot grotendeels hernieuwde keuze voor het bestaande.